

FOTOD JA VIDEOD

Klass: 5.-8. klass

Tunni kestus: 45 minutit

Eesmärgid:

- Õpilased mõistavad, et kedagi ei tohi pildistada ega filmida, kui eelnevalt pole luba küsitud.
- Õpilane mõistab, et alaealiste alasti piltide jagamine on seadusega keelatud.
- Õpilane mõistab inimlikke hirme seoses interneti privaatsusega ja oskab neist üle saada või vajadusel hirmu maandada.
- Õpilane oskab esitada raportit suhtlusvõrgustikes piltide ja videote kohta, mis ei ole sobilikud ja muul moel endale abi otsida (nt veebipolitsei).

Õpitulemused:

- Õpilane teab, et teisi ei tohi luba küsimata pildistada.
- Õpilane teab, et teistest tehtud pilte ei tohi luba küsimata internetti panna.
- Õpilane teab, kuidas leida abi ja kelle poole pöörduda abi saamiseks.

Milliseid üld- ja ainepädevusi toetatakse:

- Tehnoloogia ja innovatsioon.
- Väärtus ja kõlblus.
- Teabekeskond.

Tunniks vajalikud materjalid, vahendid:

arvuti, projektor video kuvamiseks seinale, kõlarid, internetiühendus, tahvel või suurem paber, kuhu saaks kokkuvõtteid teha, kleepmärkmepaber igale õpilasele, kirjutusvahend, A3 paber reeglite kujundamiseks.

Selle plakati võiks enne tundi välja printida

https://noor.targaltinternetis.ee/wp-content/uploads/2015/12/Decision-tree-3_ET_trykk.pdf

Tunni osad	Tegevusele kuluv aeg	Õpetaja tegevus
I Ettevalmistus	4 min	AJURÜNNAK: VIDEO VAATAMINE https://www.youtube.com/watch?v=IxmkP7CMjzk Kirjuta paberile, mida sa videos nägid. Tahvel jaotada pooleks, ühele poolele JAH ja teisele EI. Kas sa oled midagi sarnast kogenud? Märki + õige pealkirja alla
II Põhiosa	5 min	I ALATEEMA: ISIKLIKUD KOGEMUSED Arutelu: Tahvilil olevate andmete põhjal arutelu ja kokkuvõte. Kui paljud on seda kogenud, mida on tundnud? Kas sõprade hulgas on ka sama kogemusega sõpru? Kas sellised pildid/videod on üles laetud või jagatud pigem kooli või koolivälisel ajal?
	10 min	II ALATEEMA: PRIVAATSUS INTERNETIS Arutelu: Tänapäeval on jäädvustamine imelihtne ja käepärane, sest pilte ja videosid saab teha iga nutiseadmega ning need pärast seda koheselt ka internetti üles laadida. <ul style="list-style-type: none"> • See, mis kord internetti üles laetud, muutub avalikuks ja seda ei ole võimalik sealt enam eemaldada. Suhtlusvõrgustikud lubavad, et sinu pildid on nähtavad ainult sõpradele. Tegelikult saab huviline su pildid kätte sinu sõprade käest, kes on need alla laadinud • Igal inimesel on õigus heaolule, privaatsusele ja turvalisusele. Kui oleme pidevalt inimestele nähtavad nagu filmi „Truman Show“ peategelane, kes veetis terve elu salakaamerate vaateväljas ise seda teadmata, siis võib see tekitada stressi ning ebamugavust. • Meil ei ole õigust vastu tahtmist kedagi pildistada ega filmida ja samamoodi ei või seda teised teha meiega. • Enne pildistamist või kellestki video tegemist küsi luba. Alaealise puhul on vajalik ka vanema nõusolek.

Tunni osad	Tegevusele kuluv aeg	Õpetaja tegevus
		<ul style="list-style-type: none"> • Pildistataval on alati õigus pildistamisest keelduda. • Kellestki teisest ei ole mõistlik fotosid ega videosid sotsiaalmeediasse üles laadida. • Samuti peaksid ka vanemad lapselt luba küsima enne, kui nad lapsest pildi sotsiaalmeediasse üles riputavad. • Tihti avastavad noored, et internetis on üleval pildid või videod, mis neid häirivad või lausa ahistavad. Siis tuleks sellest teada anda teenusepakkujale. Igas suhtlusvõrgustikus (Instagramis, YouTube`is, Snapchatis, Tik.Tokis jmt) on võimalus pildi ja video kohta esitada „raport“ ehk siis anda teada, et see ei tohiks seal üleval olla. Üldjuhul - kui soov on õigustatud ja rikub inimese õigusi, siis see sealt ka eemaldatakse. Koos plakat läbi vaadata. https://noor.targaltinternetis.ee/wp-content/uploads/2015/12/Decision-tree-3_ET_trykk.pdf • Meeles tuleb pidada, et pilt või video ei kao internetist täielikult - arvatavasti on keegi jõudnud sellest juba koopia teha. Vähemalt ei ole ta võõrastele enam leitav ja nähtav ning jäädvustust ei tohi ilma autori loata levitada. Kui oled ise pildi autor, siis saab levitamist ohjeldada autorikaitseseaduse abil.
	7 min	<p>Arutelu: Video vaatamine uuesti. Võib vaadata väikeste pausidega ja esitada suunavaid küsimusi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mis toimus? (Kaks noort hakkasid üksteisele meeldima.) 00.00 – 00.23 • Mida noored õhtul tegid? (Noormees mängis koos sõbraga. Neiu ja noormees saatsid üksteisele endast pilte) 00.23 – 00.46 • Mis nüüd juhtus? (Sel ajal, kui noormees köögis oli, avas sõber ta telefoni ning tegi neiu saadetud fotost pildi ning postitas selle sotsiaalmeediasse.) 00.46 – 00.56 • Mis sellele järgnes? (Kõik sõbrad, vanemad ja õpetajad nägid seda fotot). • Kuidas lugu lõppes? (Neiu sai teada, et tema fotot on jagatud. Arvatavasti esitas ta ise raporti või keegi teine ning palus foto eemaldada.) <p>Kes käitus valesti? Kuidas oleks saanud antud olukorda ära hoida?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neiu: enne tuleb mõelda, milliseid pilte sa endast jagad. Kindlasti ei tohi jagada endast poolalasti ja alasti pilte. • Noormees: tema telefonil puudus ekraanilukk. Ükskõik, kui suurepärase sõber võib sul olla, aga oma seadmeid peab parooliga kaitsma. • Sõber: teise inimese telefon on tema isiklik asi ning seda kasutada ilma teise loata ei tohi, veel vähem selles olevat sisu pildistada ning sotsiaalmeediasse postitada.
	13 min	<p>III ALATEEMA: ETTEPANEKUD</p> <p>Rühmatöö: Õpilased jaotatakse rühmadesse. Koos sõnastatakse ja kujundatakse reeglid, mis on seotud fotode ja videotega.</p> <p>Tegevused rühmas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Missuguseid fotosid ja videosid võib postitada. • arutletakse, mida teha, kui on juhtunud, et kellegi pilt/video on pandud ilma loata internetti. • Kujundatakse reeglitega (vähemalt 5) plakat.

Tunni osad	Tegevusele kuluv aeg	Õpetaja tegevus
III Lõpetav osa	6 min	<p>Iga rühm toob välja enda arvates kõige olulisema reegli.</p> <p>Õpetaja võtab teema kokku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kui näed endast või sõbrast ebasobivaid pilte ja videosid, siis tuleb sellest teada anda. • Mõttele enna, mida sa endast postitad. • Kaitse oma seadet ekraanilukuga. • Abi saamiseks saab pöörduda Lasteabitelefoni 116111 või veebipolitsei poole https://www.politsei.ee/et/veebipolitseinikud <p>KODUTÖÖ:</p> <p>Õpilased peavad leidma Andmekaitse Inspektsiooni juhise, mis selgitab kaamerate kasutamist pildistamisel ja filmimisel. Nad saavad selle järgi järgmises tunnis oma plakateid täiendada.</p>

KODUTÖÖ VIHJE ÕPETAJALE:

Allpool on lühiülevaade Andmekaitse Inspektsiooni poolt koostatud Kaamerate kasutamise juhendist, mille täisversiooni leiab: <https://www.aki.ee/et/node/1658>.

1. Pildistada ja filmida ei tohi:

- Inimesi, ilma neilt luba küsimata.
- Hoones, mille omanik on keelanud pildistamise.
- Piiratud ja märgistatud kinnistul asuvaid hooneid või esemeid ilma kinnistu omaniku nõusolekuta.
- Autoriõigusega kaitstud teoseid.

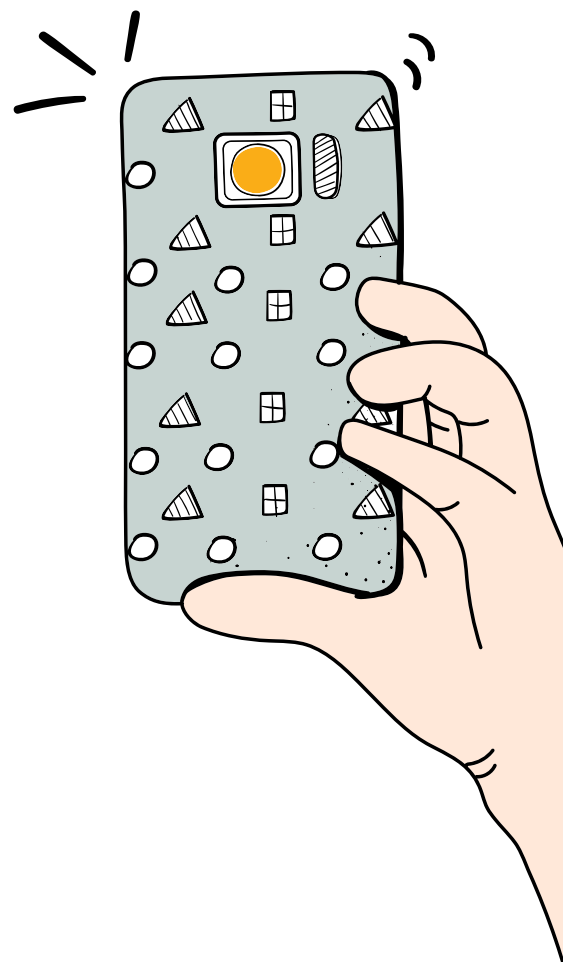
2. Küsi luba, kui:

- Tahad teha teisest inimesest pilti. Alaealise puhul on vajalik ka lapsevanema nõusolek (Eestis).
- Soovid pildistada tähistatud eramaal või hoones.
- Kui soovid tehtud foto, video üles laadida, küsi samuti luba.

NB! Fotol, videos oleval isikul on alati õigus oma nõusolek tagasi võtta.

3. Luba pole vaja:

- Avalikus kohas teiste inimeste asjade, sealhulgas lemmikloomade pildistamiseks, filmimiseks.
- Avalikul üritusel pildistamiseks, kus üritusel osalejad on teadlikud, et nendest võidakse teha fotosid (laulupidu, spordivõistlus, rahvakogunemine).
- Avaliku elu tegelase pildistamiseks, kui pildistamine on seotud informatsiooni edastamisega ega riku inimese põhiõiguseid.

Tunnikava on valminud projekti Targalt internetis raames ja tunnikava autor on Heily Epro-Volmer, kes on Targalt internetis koolitaja ja Harkujärve Põhikooli õpetaja.